

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)
 רח' האדמו"ר מצאנז 10
 בני ברק

שיעורים ממורנו ורבינו

מרא דאתרא דשכונת "אדמור מצאנז-והסביבה"

מורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

פרשת "בא" – תשפ"ד

התוכן:

1. שאלות שונות בדיני ברכות – עניני ט"ו בשבט. (ליל שב"ק "בא") – שיעור 1.
2. תאריך לועזי. (שב"ק "בא") – שיעור 2.

ניתן לצפות ולהוריד את כל שיעורי מרן הרב שליט"א

באתרנו: <http://pninim.co.il/>

תחת הלינק: [שיעורי הגאון רבי יום טוב זנגר](#)

בבית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

ליל ש"ק פ' בא תשפ"ד

מנחה בערב ט"ו בשבט

כ' בשו"ע (סי' קל"א ס"ו) נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב, ולא בט"ו בשבט, ולא בראש חודש, ולא במנחה שלפניו. ולכאורה על פי דקדוק, השו"ע היה צריך לפסוק "ולא במנחה שלפניהם", ולכן הביא המ"ב (סקל"ב) דמזה שכתב בלשון יחיד משמע, שבט"ו באב וט"ו בשבט אומרים תחנון במנחה שלפניו (אמנם הפרי"ח סק"ו כתב לפרש את דברי השו"ע "ולא במנחה שלפניו", שעולה על כולם, משום שכל יום שאין בו נפילת אפים אין נוהגין ליפול במנחה שלפניו – ובשו"ע דפוס קניגסבורג כתוב "ולא במנחה שלפניהם"), אבל המ"ב סיים שאין נוהגין כן.

ולכאורה צריך להבין את סברת השו"ע, למה נקט שאומרים תחנון במנחה לפני ט"ו בשבט. בנוהג כצאן יוסף (נכדו של היוסף אומץ - עמוד קצ"ב, ובנדמ"ח עמוד רנ"ז) הסביר, שהכנסת קדושת היום לפני צאה"כ שייכת בשבת ויו"ט ור"ח וחנוכה ופורים כדי להוסיף מחול על הקודש, אבל היכא דיכול לבא לידי קולא, לא גזרו, וכיון שט"ו בשבט הוא ר"ה לאילנות, ובר"ה (י.) מבואר דהנ"מ הוא לגבי ערלה (ואע"ג שיש נ"מ גם לגבי מעשר שני או מעשר עני, אבל היינו רק נ"מ בא"י, משא"כ ערלה נוהג גם בחו"ל), א"כ אם לא יאמרו תחנון בערב ט"ו בשבט, יחשבו שכבר נכנס ר"ה לאילנות, ויבואו לאכול ערלה לפני שהסתיים השנה השלישית, דהרי מה"ת אין קדושת ט"ו בשבט חלה עד הלילה, לכן ס"ל לשו"ע שיש לומר תחנון במנחה שבערב ט"ו בשבט.

שאלות שונות בהלכות ברכות

ברכה אחרונה על סלט פירות של חתיכות תפוחים ותפוזים וצימוקים או ענבים

יש להסתפק בענין הברכה האחרונה על סלט פירות, שיש בו תפוחים ותפוזים וצימוקים או ענבים, כשאוכל כזית ענבים או צימוקים, אבל הרוב הוא מפירות אחרות שמברכים אחריהם בורא נפשות.

מחלוקת הפוסקים בענין ברכה ראשונה על סלט פירות

מקום הספק הוא לפמש"כ המ"ב (סי' רי"ב סק"א) בשם המ"א, שאם אוכל תערובת של שני מינים, ושניהם עקרים, אלא שהאחד מרובה מחבירו, הרוב הוא העיקר אפילו אם כל מין ומין עומד בפני עצמו וניכר, ולפ"ז בסלט פירות שמעורבים בו חתיכות פרי העץ ופרי האדמה, מברך את הברכה הראשונה של המין שהוא הרוב, ואע"פ שהשעה"צ (שם סק"ב) והבה"ל (שם ד"ה אם) הביאו בשם הח"א (כלל נ"א סיי"ג) שאם כל מין ניכר בפני עצמו מברך על כל מין ומין, למעשה ספק ברכות להקל [אמנם בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' כ"ז סק"ג, וח"י סי' מ"ז סק"א) נוטה יותר לשיטת הח"א, שאין הרוב קובע כשכוונתו באמת לשניהם, ותמה – וכי בשביל שיש חתיכה אחת יותר ממין אחד, יקבע הרוב נגד מה שכוונתו באמת לשניהם – וע"ע בשלחן ערוך הרב (סי' ר"ד סיי"ז) שכתב, שאם התערובת לא נתבשל יחד, אין המיעוט בטל לרוב, וכ"כ בקצשו"ע (סי' נ"ד ס"ה), ובן איש חי (שנה ראשונה פ' פנחס סיי"ז)].

אבל כל זה הוא רק בתנאי שמתחיל לאכול התערובת יחד, משום שאם מוציא ענבים או צימוקים מהתערובת ואוכלם, ואח"כ מוציא חתיכת אגס מהתערובת ואוכלה, תו אינם מוגדרים טפלים לתפוחים,

וצריך לברך עליהם תחילה וסוף (עי' ערוה"ש סי' רי"ב סוס"ב), ולכן מרן הגרשז"א זצ"ל אמר שצריך להקפיד לכתחילה, שבשעת הברכה יחזיק בכף הראשונה את הרוב מהמין שמברך עליו (עי' וזאת הברכה עמוד 94 אות י"ד).

האם יש עצה כדי לצאת ידי חובת כל הדעות

והנה כדי לצאת ממחלוקת זו, יש לוקחים פרי שהוא ממין המיעוט, ואח"כ מברכים בפה"ע (על פרי מהתערובת אם הוא הרוב, או על הפרי שלקח ממקום אחר אם פרי העץ הם המיעוט בתערובת), ואח"כ מברכים בפה"א על המין השני (שלוקח מן התערובת אם פרי האדמה הם הרוב, או על הפרי שלקח ממקום אחר אם פרי האדמה הם המיעוט), ואמנם עצה זו מצילו מחשש ברכה לבטלה, אבל העירו דלכמה שיטות אין זה מצילו מחשש ברכה שאינה צריכה, דהרי נחלקו הדעות אם בכל מקום מותר לגרום ברכה שאינה צריכה במקום צורך או במקום ספק (עי' אריכות בזה בזאת הברכה בבירור הלכה סי' כ"ט), ומביאים ראיי (שם עמוד 381) מהבה"ל (ריש סי' רי"ב) שהביא המחלוקת הנ"ל, וכתב עצה למי שרוצה לחוש לדעת הח"א, שימעך המין שהוא המיעוט בתוך הרוב, ויברך ברכת הרוב. והנה אם אין חשש של גרימת ברכה שאינה צריכה בכה"ג, למה לא יעץ לקחת פרי אחר שהוא מהמיעוט ולברך עליו, אלא מוכח שהמ"ב ס"ל דאין זו עצה, אבל אה"נ יש נוהגים לעשות עצה זו, וצ"ל דס"ל דאין כאן חשש של גרימת ברכה שאינה צריכה, כיון שהרבה פוסקים ס"ל כשיטת הח"א ודעימיה.

ברכה אחרונה על סלט פירות שיש בו משבעת המינים

לפי"ז פסק מרן בעל אילת השחר זצ"ל, ה"ה לגבי ברכה אחרונה, כשיש סלט פירות שיש בו חתיכות תפוחים ותפוזים וענבים או צימוקים, והרוב הוא תפוחים ותפוזים, כיון שהמיעוט נעשה טפל לרוב, א"כ הענבים הם טפילים לרוב התפוחים והתפוזים, ומברך ברכה אחרונה של בורא נפשות אע"פ שאכל כזית של ענבים (הובא בשלמי תודה – הל' ברכות עמוד ט"ז), והכי מוכח מלשון השו"ע (סי' רי"ב ס"א) שפסק דהכלל של עיקר וטפל קאי בין על ברכה לפניה, ובין על ברכה שלאחריה.

היאך ברכת בורא נפשות שהיא דרבנן פוטרת ברכת מעין ג' דאורייתא

יש לציין שהרמ"א (סי' רי"ב ס"א) כ' שאם נתערב יין בשכר, אזלינן אחר הרוב, אם הרוב יין מברך בפה"ג, ואם הרוב שכר מברך שהכל (ועי' מ"ב סק"ז דשכר של כל המינים שוים בזה, חוץ ממיני משקין שפוגמים ומפסידין טעם היין מיד שנתערב בהם כל כך עד שנפסד טעם היין). לפ"ז גם בברכה אחרונה, מברכים בורא נפשות על השכר ולא מעין שלש על היין (כמבואר בסי' רי"ב ס"א לגבי עיקר וטפל, שבין בברכה ראשונה ובין בברכה אחרונה מברכים רק על העיקר).

הפמ"ג (סי' רי"ב משב"ז סק"א) הקשה, דלמ"ד שברכה אחת מעין שלש היא מדאורייתא (עי' מ"א סי' קע"ב סק"ג), היאך ברכת בני"ר על השכר שהיא רק מדרבנן, יפטור את ברכת מעין שלש על היין דטעם כעיקר הוא מדאורייתא, ותי' דלגבי ברכה הולכין אחר הרוב, וכל שיש עיקר ועמו טפילה, מברך על העיקר ופוטר את הטפילה, ובעצם אלו הם דברי מרן בעל אילת השחר זצ"ל.

ויש להוסיף דבלא"ה, גם לפי השיטות שברכת מעין ג' היא מדאורייתא, היינו רק כשאכל שיעור כדי שביעה מהני פירות (בנד"ד מהענבים או מהצימוקים), ואין זה מצוי כ"כ בסלט פירות כשהפירות הללו הם המיעוט שבתערובת.

ברכה אחרונה על בריה

כ' בשו"ע (סי' ר"י ס"א) האוכל פחות מכזית והשותה פחות מרביעית, מברך תחילה ברכה הראויה לאותו מין, ולאחריו אינו מברך כלל, ויש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא כברייתו כגון גרגיר של ענב או של רמון שמברכין לאחריו אע"פ שאין בו כזית (ונו"מ טובא בליל ר"ה אם אוכל גרגיר של רימון לפני הסעודה לסימנא טבא, דשמא חייב לברך עליו ברכה אחת מעין שלש, ועי' במטה אפרים סי' ת"ר ס"י שכבר העיר בזה), לכן נכון ליזהר שלא לאכול בריה פחות מכזית.

ברכה אחרונה על בריה שקילפה או שחתכה לחתיכות

הרמ"א הוסיף דלא מקרי בריה אלא אם אכלו כמות שהוא, אבל אם לקח הגרעין ממנו לא מקרי בריה, וכי המ"ב (סק"ח) שאם נחתך מעט מהפרי, או שנפל קצת ממנו ע"י בישול, נתבטל ממנו שם בריה. הערוה"ש (שם ס"ד) הוסיף דה"ה בפרי או באגוז, אם הסיר הקליפה הרכה הדבוקה לפרי (הראויה לאכילה כגון הקליפה הרכה של בוטנים), תו לא נחשב כבריה [אמנם באגרות הפמ"ג (אגרת ג' ד"ה אגוז) כתב, דאע"פ שקולפים ממנו את הקליפה הדקה מאוד, מ"מ נחשב בריה]. לפ"ז כתב הבן איש חי (שנה ראשונה פ' מטות ס"ה), אם אוכל בריה שלימה בנגיסות קטנות, כיון שאינו מכניס כל הבריה בפיו בבת אחת, אין לו דין בריה.

ברכה אחרונה על בריה שנתבטלה צורתה ע"י לעיסתו

החזו"א (יו"ד סי' י"ד סק"ו ד"ה שיעור) דן בענין בדיקת מאכלים מתולעים, וכתב וז"ל ונמוח שמתבטל, אין חילוק בין מתמעך בקדירה מחמת חום הבישול, ובין מתמעך בפיו ע"י לעיסה, וכל שנתבטלה ממנו הכרת העין קודם בליעה, יש כאן דין ביטול יבש ביבש, וכל שנתבטלה צורתו קודם בליעה, בטל מיניה דין בריה עכ"ל.

לפי דברי מרן החזו"א זצ"ל, כמעט לא שייך החשש של אכילת בריה שלימה, כיון שעל פי רוב נתבטלה צורת הבריה ע"י הלעיסה שלפני הבליעה, ועי' בדרכי תשובה בה"ל תערוכות (סי' ק' סק"ב) שהביא שבשו"ת משאת משה (ח"ג יו"ד סי' ג') נסתפק בהאי דינא, במי שאכל פרי שיש בו תולעת, ולעסה יפה יפה עד שהתולעת נתרסקה בפיו, ואח"כ בלעה - האם פטור ממלקות כיון שקודם שבלעה כבר נתרסקה בפיו, ויצאה מכלל בריה, והרי זו בטילה בהפרי, או דילמא, כל שבא לתוך פיו כשהיא שלימה, הרי זה לוקה על אכילתו, דהא קא מתהני, ודבר טמא בא לפיו. וכתב שם דאמנם לכתחילה בודאי אסור ללעוס פרי שיש בה תולעת, דאין מבטלין איסור לכתחילה, אבל נסתפק אם חייב מלקות, ומסקנתו היא דשפיר חייב מלקות, והדרכ"ת הביא עוד אחרונים דס"ל הכי, וכתב דכל שהבריה נכנסה לתוך פיו, אפילו אם לעסה קודם שבלעה, עדיין שם בריה עליה לכל דבר, והכי מדויק קצת בשעה"צ (סי' ר"י סק"א) שכתב בשם הח"א שמאבד שם בריה "אם חילקו מקודם לשתים ואכלו", משמע דווקא בכה"ג, ולא אחרי שכבר הכניסו בפיו.

בשו"ת מחזה אליהו (ח"א סי' פ"ט סק"א) ג"כ הקשה על מרן החזו"א זצ"ל, דהיאך שייך מלקות על אכילת בריה, דיש לחוש שמא ריסקה בפיו. ועוד, לפי הרא"ש (ברכות פ"ו סי' ט"ז) שמחלק בענין חובת ברכה אחרונה על פרי שלם שאין בו כזית, ובין הסיר הגרעין בפיו, ובין הסיר הגרעין לפני הכנסתו לפיו, לפי מרן החזו"א זצ"ל, גם אם מסירו כשהוא בפיו, שוב לא נחשב כבריה, כיון דבשעת הבליעה הפרי חסר גרעינו.

אמנם אפשר יש לחלק בין מש"כ מרן החזו"א זצ"ל לגבי בריה במאכלות האסורות, ובין בריה שיש לה חשיבות לגבי ברכה אחרונה. עוד שמעתי דאפשר יש לחלק בין לעיסה לצורך ביטול איסורין, דהתם יש צד לומר דמהני לבטל שם בריה ע"י הלעיסה, ובין אכילת בריה שמחייב ברכה אחרונה משום חשיבות האכילה, דלגבי ברכה אחרונה הכל תלוי בחשיבות האכילה, והיא בודאי מתחילה כשמכניס האוכל בפיו ולא בזמן בליעתו.

יש להסתפק, האם צימוקים בודדים יש להם דין בריה, ונ"מ טובא כאשר אינו אוכל שיעור כזית מהם, דאפשר כיון שנתייבשו מבפנים, אין להם דין בריה. בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ל"ד סק"א) דן בזה, וכתב דרק אם הפרי חסר, או שנתמעך עד שאין הצורה קיימת כלל, או שניטל הגרעין, אז בטל ממנו שם בריה, משא"כ בצימוקים שהם רק יבשים מבפנים - אא"כ הוא כ"כ יבש, שלא נשאר מבשר הענב כלום, דאז יש להסתפק בדבר.

אין להכנס לספק חיוב ברכה אחת מעין שלש כיון שברכת בורא נפשות אינה פוטרתה

לפ"ז יש לזוהר כשאוכלים פירות ט"ו בשבט, דאם אוכל כזית מפירות שבעת המינים תוך כדי אכילת פרס, צריך לברך עליהם מעין שלש, אבל אם אינו אוכל כזית תוך כדי אכילת פרס, הרי באכילת כמה צימוקים או גרגיר של רמון, הוא נכנס בספק חיוב ברכה אחרונה, וברכת בני"ר אינה פוטרת ברכה אחת מעין שלש.

האם ראוי לברך על רמון שלם קטן או על חצי רמון גדול

יש להסתפק במי שיש לפניו רמון שלם שהוא קטן, וחצי רמון גדול, על איזה מהם יברך בפה"ע. מצד אחד נפסק בשו"ע (סי' קס"ח ס"א) שצריך לברך על פת שלם משום הידור מצוה, ואפילו אם הוא פת קיבר קטן, והחתיכות הן מפת נקיה וגדולה (ע' בברכות ל"ט: שהמעלה של שלם אינה רק בפת, מדהזכיר שם גם בצל), אבל מאידך גיסא בשו"ע (סי' ר"י ס"א) מבואר דכל גרעין של הרמון נחשב כבריה בפני עצמה, ולא אמרינן שהוא חלק מרמון גדול, ולפ"ז הסתפק הג"ר אברהם גנחובסקי זצ"ל, דאפשר י"ל, כמו שכל גרעין נחשב כבריה, ה"ה שנחשב שלם, וא"כ גם החצי רמון נחשב כשלם שיש בו הרבה גרעינים שלמים, וא"כ אדרבה יקדים לברך על החצי רמון שיש לו שתי מעלות, הוא גם שלם, והוא גם יותר גדול מהרמון השלם הקטן.

אבל יש לדחות, שהרמון מורכב מהרבה גרעינים, וא"כ א"א להחשיבו כרמון אחד גדול כלפי הרמון הקטן השלם, וממילא אין עדיפות מזו על זו, ויכול לברך על איזה מהם שירצה.

שוב אמר סברא, אע"פ שמבואר בשו"ע שכל גרעין נחשב כבריה, אבל עדיין אין לנו הוכחה שהגרעין נחשב שלם, אלא דלפ"ז יתחדש דין שאם יש גרעין שלם וגרעין שני חצוי, והגרעין החצוי הוא יותר גדול מהגרעין השלם, יברך דווקא על הגרעין החצוי כיון שאין מעלת שלם על הגרעין וצ"ע. ולענ"ד נראה, כיון שהמעלה של בריה הוא רק כשלא חסר ממנו שום דבר וכנ"ל, א"כ דבר שדינו כבריה, חייב להיות שיש לו את המעלה של שלם ג"כ.

אכל צימוק או גרגיר של רמון – האם מותר לאכול עוד אחד כשאין כזית בין שניהם

יש להסתפק במי שאכל גרגיר של רמון, ורוצה לאכול גרגיר נוסף, או שאכל צימוק ורוצה לאכול עוד אחד, ואין שיעור כזית בשניהם יחד. מקום הספק הוא, שאם יאכל צימוק או גרגיר נוסף, כיון שכבר אכל אחד ונכנס לספק שמא נתחייב לברך ברכה אחרונה מדין בריה, ממילא הגרגיר השני לא מעלה ולא מוריד לגבי הברכה אחרונה אם אינו משלים לשיעור כזית, משום שאם כבר נתחייב מדין בריה, הרי הוא חייב, ואע"פ שמספק אינו יכול לברך ברכה אחרונה, אין זה סיבה להמנע מלאכול עוד בריה, ואם לא נתחייב בברכה אחרונה על אכילת הגרגיר הראשון מדין בריה, גם כשימשיך לאכול עוד גרגיר לא יתחייב.

שיטת השעה"צ בהל' פסח דחשיבות בריה מחייב להודות לה'

כ' המ"ב בהל' פסח (סי' תע"ה סק"י"ב) בשם התרומת הדשן, דהא דחייב לאכול כזית מרור בליל הסדר, אפילו אכל קלח שלם עם העלין כברייתה, לא יצא ידי מצות מרור כל שאין בו כזית, והסביר

השעה"צ (סקי"ב) בשם המחצה"ש (סקי"ה), דאפילו למ"ד (סיי ר"י ס"א) שעל דבר חשוב כבריה מברכין ברכה אחרונה גם כשאין בו כזית, הכא ליכא בריה אפילו אם היה אוכלה עם השרשים, דהרי אין יוצאים מצות מרור בשרשים (עי' סיי תעי"ג ס"ה), וא"כ אתי שרשים דרשות ומבטלים מרור דמצוה (ועי' ברע"א שהקשה על המחצה"ש, דיש לחלק בין אתי מרור ומבטל מצה - דיש שיעור במצות מצה, וכיון שהמרור מבטל המצה, תו אין לו שיעור מצה, משא"כ בהא דאתי שרשים ומבטל מרור, דאין שיעור כמה מרור צריך לאכול, ומעיקר הדין י"ח גם בפחות מכזית מרור מדין בריה, והא דצריך לאכול כזית הוא רק משום נוסח הברכה "על אכילת מרור" - ועי' א"א מבוטשטאש סי' תעי"ה, ושו"ת בית שערס או"ח סי' רכ"ג מש"כ בזה).

אבל השעה"צ בעצמו תי', וז"ל ולי נראה פשוט דציווי התורה הוא לאכול מרור זכר ל"וימררו את חייהם", ובפחות מכזית לא חשבה התורה לזכר, וא"כ מאי מהני שהוא בריה והוא חשוב, הלא עכ"פ בכל שהוא ליכא זכר, והתם שאני דחשיבות הבריה חשוב להודות לה' עכ"ל. בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ס') הקי' על השעה"צ, למה לא נאמר שזכר המרירות של אבותינו במצרים הוא גם אם אוכל פחות מכזית מרור, כיון שאוכל בריה, שבכל מקום בריה חשיבא ככזית, ובפרט דיש שיטות שגם י"ח מצות מרור בפחות מכזית, והסביר דמה"ט המחצה"ש ורע"א לא כ' חילוקו של השעה"צ.

מקור לדברי השעה"צ מהמהרי"ל

אבל לענ"ד יש להעיר טובא ממש"כ בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' נ"ב), וז"ל ההיא דירושלמי בברכות (פ"ו ה"א) דאפרידה אחת (של ענבים) מברך לאחריו, ובאת לדמות לזה אכילת מרור, שגגה יצאה מלפני השליט (נראה דכוונתו לשו"ת תרוה"ד הנ"ל), דרחוק זה מזה כמזרח ומערב. דלענין ברכה תלי בחשיבות, ואיכא למימר דבריה חשובה היא וראוי לברך ולהודות עליה, אבל מאי דהקפידה התורה באכילה, וסתם אכילה בכזית, היכא ניפוק בציר מכזית עכ"ל. הרי מפורש במהרי"ל דיש נ"מ בין ברכה למצוה, ואפילו אם לגבי ברכה צריך להודות לה' באכילת בריה אע"פ שאין בה שיעור כזית, אין זה ראוי שיי"ח במצוה באכילת בריה כשאין בה שיעור כזית.

לאכול בריה פחות מכזית אחרי שכבר אכל בריה אחד פחות מכזית

והנה כדי לפשוט האי ספק, שאכל בריה פחות מכזית, האם מותר לו לאכול עוד בריה כזו כשלא יגיע לשיעור כזית, דמצד אחד שמא אסור לאכול מאכל שלא יוכל לברך עליו ברכה אחרונה מפני הספק, וא"כ באכילת הבריה השניה אסור להכניס א"ע לספק חיוב ברכה אחרונה פעם שנית, ונמצא שאוכל פעם נוספת בלי ברכה אחרונה (הגר"א גניחובסקי זצ"ל בספרו בני ראם עמוד שלי"ג), או שמא מה שנפסק בשו"ע שלא יאכל בריה פחות מכזית - הוא כדי לאפוקי נפשיה מפלוגתא. ולפי"ז בנד"ד שכבר אכל בריה שלימה, וכבר נכנס לספק ברכה אחרונה, שוב יכול לאכול עוד בריה. לפמש"כ בשעה"צ הנ"ל בהל' פסח ומקורו במהרי"ל, דחשיבות של בריה לגבי ברכה אחרונה היא מחשיבתו להודות לה', א"כ כל אכילה מחייבת הודאה, וממילא נכון שלא יאכל עוד אחד.

שכן הביא לו פירות באמצע מסיבת ט"ו בשבט

אם המשפחה יושבים ואוכלים פירות ט"ו בשבט, ושכן הביא להם עוד סוג פרי שלא חשבו עליו בשעת הברכה, הרי כ' בשו"ע (סיי ר"ו ס"ה) שאם בירך על פירות שלפניו ואח"כ הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר שברכתו כברכת הראשון, א"צ לברך, אבל המ"ב (סקכ"ב) כ' דכמה אחרונים חולקים בדין זה, וס"ל שאם בירך סתם, ברכתו פוטרת פירות שהביאו לו אח"כ דווקא אם הם מאותו המין ממש, אבל למין אחר לא מהני ברכתו סתמא וצריך לברך, וא"כ הביאו לו המין האחר בעוד שלא כלה מין הראשון.

ובכל זאת הוסיף המ"ב בשם הח"א, אם קבע עצמו לאכילת הפירות, אף שבירך בסתמא על הפירות שהיו לפניו, והביאו לו מין אחר אחרי שכלה המין הראשון, א"צ לחזור ולברך, דכיון שקבע עצמו לאכילה, אינו מסיח דעתו מזה. אמנם יש להעיר, דאפשר יש לחלק בין מש"כ הח"א "הביאו לו", דיש מקום לבאר, דהיינו מתוך ביתו ולא ששכן הביא לו, אבל ע' ברמ"א (סי' קע"ז ס"ה) ומש"כ הערוה"ש (שם ס"ט) דבמקום שדרך השכנים או הקרובים לשלוח זה לזה שאני.

בית הכנסת תלמידי ישיבת פוניבז' (צעירים)

רח' האדמו"ר מצאנז 10

בני ברק

שיעור ממורנו הגאון ר' יו"ט זנגר שליט"א

ש"ק פ' בא תשפ"ד

תאריך הלועזי לאור ההלכה

יש מקומות בחו"ל שכותבים תאריך הפטירה על המצבה בתאריך לועזי, ויש להסתפק האם ראוי למחוק התאריך ולכתוב התאריך לפי חדשי השנה ניסן אייר סיון וכו'. עוד יש להסתפק, האם ראוי לקנות סת"ם, מסופר שמשתמש בתאריך הלועזי במכתבים שלו. האם צריך להקפיד, כשכותב התאריך במסמכים ובמכתבים ובצ'קים, לכתוב התאריך העברי דווקא, ונ"מ טובא בהרבה גמחיי"ם שמבקשים צ'קים דחויים ליום ה-20 לחודש הלועזי.

ויש לדון בזה בתלת אנפין: א. החודש הראשון הוא ניסן מדכתיב "החודש הזה לכם ראש חדשים", וא"כ כשכותב התאריך הלועזי במספרים (1,2,3), הרי מחשיב ינואר כחודש הראשון, ופברואר כחודש השני, ואינו מונה החדשים לפי מש"כ בתורה. ב. גם כשכותב ניסן, אפשר צריך להוסיף "שהוא החודש הראשון", משום שאם רק יכתוב "ניסן", לא הזכיר כלל שהוא החודש הראשון, ובמה קיים מש"כ "החודש הזה לכם ראש חדשים". ג. כשכותב השנה - שנת 2024 ואינו כותב ה' אלפים תשפ"ד (או בקיצור תשפ"ד) לבריאת העולם, הרי הוא מונה לפי התאריך של הנוצרים.

שיטת הרמב"ן שחייבים למנות החדשים מניסן

כתב הרמב"ן (שמות י"ב ב') על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים" - כמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת ושני בשבת, כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החודש הראשון והחודש השני לגאולתינו, וכשנקרא לחדש ניסן ראשון, ולתשרי שביעי, פתרונו - ראשון לגאולה ושביעי אליה. והסביר הרמב"ן, וטעם חדשים שימנו אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים עשר חדש, כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול, כי בכל עת שנזכיר החדשים יהיה הנס נזכר, ועל כן אין לחדשים שם בתורה, אלא יאמר "בחודש השלישי" (שמות י"ט א'), ואומר "ויהי בשנה השנית בחודש השני...נעלה הענן (במדבר י" י"א), ובחודש השביעי באחד לחודש" (שם כ"ט א').

וכן משמע בראש השנה (ז). דאיתא התם, באחד בניסן ראש חודש לחדשים, דהיינו שמונים ממנו חדשים, וניסן הוא החודש הראשון.

קושיית המנ"ח שמוני המצוות לא הביאו מצוה זו

המנחת חינוך (מצוה שי"א סק"ה) הקשה, וז"ל לא ראיתי להרמב"ם שיביא דין זה, דמצוה למנות ניסן ראשון, וקצת צ"ע, דהוא גמרא מפורשת, ונראה מדברי הרמב"ן שהוא מצוה מן התורה, ואם מונה למנין אחר עובר על המצוה, למה הרמב"ם אינו מביא דין זה עכ"ל.

אבל הגר"י פערלא (בסה"מ לרס"ג ח"א מצות עשה נ"ו עמוד רל"ז) הביא רשב"א ור"ן בר"ה (ז). שניסן נקרא ר"ה לחדשים לענין ידיעת החגים שנזכרו בתורה, לקיימן בחודש הראשון, השלישי או השביעי, כדי לידע מאיזה חודש מתחיל מספר החודשים, ולשיטתם אין מצוה למנות החודש במספרם מחודש ניסן, דלא כשיטת הרמב"ן. והוסיף להסביר (שם עמוד רל"ז): שהטעם למה הרמב"ן לא מנה מצוה זו בכלל התרי"ג מצוות, הוא משום שכל המצוה היא רק לשיטת ר' אליעזר (ר"ה י): שבתשרי נברא העולם, אבל לר' יהושע שבניסן נברא העולם, אין זו נמנית כמצוה, כיון שממילא מונים לחדשים מניסן, ולכן כתב הגר"י פערלא (שם סוד"ה ובהכ"ל) דאפשר הרמב"ן חזר בו, והסכים לשיטת הר"ן (ר"ה ג). לדפי הרי"ף, ובחידושו שם ט"ז. ד"ה בר"ה) שהלכה כר' יהושע שבניסן נברא העולם, וא"כ אין בזה מצוה.

ומציינים שכשיטת ההגר"י פערלא ז"ל, כבר מבואר בפירוש הרשב"ם על הפסוק "החודש הזה לכם", וז"ל ראש חדשים וכו' זהו כר' יהושע שבניסן נברא העולם. לחדשי השנה - בכל מקום שאומר לכם בחודש שמיני תשיעי, לחודש הזה הם, ולר"א האומר בתשרי נברא העולם, עיקר פשוטו כך, החודש הזה לכם אע"פ שאינו ראש חדשים לשאר אומות, לכם יהיה ראש חדשים למנות שישי שביעי וכו', ממנו תמנו להיות לכם זכרון, כי בו יצאתם ממצרים עכ"ל.

ואמנם מצינו בכמה מקראות, ובפעמים רבות בתלמוד, שכינו את החודשים רק בשמותם, בלא לציין מספרם, הסבירו האחרונים [פ"י הכותב בעין יעקב (מגילה ב.), ובגט פשוט (סי' קכ"ז סוסק"ל)] שרק כשבא ליתן מנין לחודשים, לא ימנה אותם אלא לניסן, ואם מנאם לתשרי עבר על ציווי זה, אבל מ"מ הרשות בידו לא למנותם במנין כלל אלא לכנותם בשמותם לבד.

מקור לשמות החדשים – ניסן אייר סיון

כתב האבן עזרא (פ' בא י"ב ב') וז"ל וניסן ואייר וסיון, וכל שמות החדשים, אינם לשון קודש כי אם לשון כשדים, על כן לא תמצא במקרא כתוב אחד מהם, רק בנבואות זכריה ודניאל ועזרא ומגילת אסתר שהיו בגולה עכ"ל, וע"ש באריכות בענין זה.

הכותב את מנין השנים ללידת משיחם הרי הוא כאילו כותב שאין לו חלק באלוקי ישראל

כתב בדרשות חת"ס (ח"א עמוד צ"ג ג' – ובנדמ"ח ח"ב עמוד שע"ד), נמצא במה שאנו מונים לשבת ולחודש, אנו מחברים אמונת בריאת עולם ושמירת שבת, עם אמונת הגאולה.... ולא כחדשים מקרוב באו, שמונים לימי לידת משיחם של הנוצרים, הלא יבושו בית ישראל על תמורה זו. עוד הוסיף (ח"ב עמוד שט"ו ב' – ובנדמ"ח ח"ה עמוד קי"ד), כי במנין שאנו מונין לבריאת העולם, זוכרים אנחנו כי העולם מחודש וארץ ישראל ראוי לנו, ואפ"ה גלינו מארצנו, ולא כאותם חדשים מקרוב המונים שכותבים מנין לידת משיח הנוצרים, וכותב וחותם עצמו שאין לו חלק באלוקי ישראל, או להם כי גמלו לנפשם רעה, בתורת ה' מאסו, וחכמת מה להם (ירמיה ח' ט'). וכ"כ רבינו החת"ס ז"ל עוד פעם בתורת משה עה"ת (פ' בא).

חומר האיסור לכתוב התאריך לפי השנים שהגויים מונים בהם

בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קע"א) נשאל בענין מצבה אחת שהעמידו בלי רשות גבאי הח"ק, והמצבה נכתבת בלשון עכו"ם, וגם פרט השנה הוא כמו שאוה"ע מונים להנוצרי, ושאלו אם מותר להשאיר המצבה שם, או אם לטוחו בטיט, בפרט שכתוב בו התאריך להנוצרי, או שמא צריך להשליכו החוצה.

והאריך שם על חומר הבזיון לכתוב על המצבה בלשון לע"ז, שהוא שינוי ממנהג עתיק של הקמת מצבה, ובפרט שבית הקברות הוא שייך לשותפין, ואסור לעשות דבר שם בלי רשות השותפים (וע"ע בשו"ת

מהר"ם שיק חו"מ סי' נ"ו). אבל הוסיף, **שלכתוב מנין השנים למנין הנוצרי, זה איסור דאורייתא**, שהרי בתורה נאמר "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", ואמרו חכמים בסנהדרין (ס"ג:). שאסור לומר לחבירו המתן לי בצד ע"ז פלונית, ומלשון תזכירו משמע, שאפילו אינו מזכיר ממש, ג"כ הוא בכלל איסור, וכיון שעל ידי המנין עולה על הזכרון מחשבה, נראה דעובר על "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", שע"ז נזכר זמן של עבודה זרה. ולהלכה פסק שם שאם אפשר, יש להוציא המצבה חוצה, ולכל הפחות יש להטיח את המצבה בטיט הדבוק מאד ואינו נופל (העירו שהמהר"ם שיק לא הזכיר דברי רבו מרן החת"ס זצ"ל, משום שדרשותיו והתורת משה עה"ת עדיין לא נדפסו).

בספר יפה ללב (ח"ה יו"ד סי' קע"ח סק"ג) הביא הגר"י פלאג"י ז"ל שהחותם לפי השנים של הגויים, יש בזה איסור של "ובחוקותיהם לא תלכו".

שוב ראיתי מביאים (בית אהרן וישראל קובץ קס"ב עמוד קי"ז) בשם הספר חסידים (דפו"ר בולוניה שנת רח"צ – סי' תכ"ט) וז"ל כתיב "ושם אלהים אחרים לא תזכירו, לא ישמע על פיך" וסמך ליה "שלש רגלים תחוג לי בשנה". למה הקישן, לומר לך, שלא יאמר ישראל לנכרי אני אלוה לך עד יום איד של ע"ז פלוני, ועד יום של אותו קדוש אליל, אלא יאמר עד כך וכך שבועות, דכתיב "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", ותזכרו שתגרמו אחרים להזכירם עכ"ל (בשלחן גבוה יו"ד סי' קמ"ז סק"ד ג"כ הביא הכי בשם הספר חסידים). ובילקוט חדש (דפו"ר לובלין שנת ת"ח - בליקוטים אות ע"ב) פסק כדברי הספר חסידים, באופן שאינו משתמע לשני פנים, וז"ל אותן שכותבין זמני השטרות אחר אד שלהם, הוא איסור גמור, ובאמת תמיה על מה סומכין בדורות אלו, שכותבין זמני השטרות אחר חגאות שלהם עכ"ל. וע"ש (בית אהרן וישראל) שלימד זכות שהפוסקים לא הביאו את דברי הספר חסידים, משום שהושמט מדפוסים מאוחרים יותר משום הצנזורה.

תאריך לועזי בגט

בגט פשוט (סי' קכ"ז סוסק"ל) כתב, שהכותב תאריך לועזי בגט, יתכן שהגט פסול, כשיטת ר"ת (גיטין ל"ד: תוד"ה והוא) שכתב שאם כתב שם גיות, הגט פסול, ואפילו באגרת חול יראה דיש לזיהר שלא יכתבו אלא לבריאת עולם, לאפוקי מה שראיתי באגרות הבאות מהלועזים היושבים בארץ לועז, דמונין כמנין הנוצרים בשמות החדשים, ובמנין השנים, ואין נכון לעשות כן. וע' בלבוש (אהע"ז סי' קכ"ז סי"א), שכתב שבוה"ז נוהגין בכל המקומות למנות לבריאת עולם, ואם שינה ומנה למספר אחר, יש בו חשש פסול וצ"ע.

תאריך לועזי בכתובה

אם כתב תאריך לועזי בכתובה, לכאורה לא גרע מגט, ואם הקפיד לכתוב כתובה כהלכתה היא כדי שלא ילמדו ממנו לגט, א"כ כש"כ שצריך להקפיד בכתובת הכתובה.

כתיבת תאריך בצ"ק

בחו"ל במקומות שחייבים לכתוב על הצ"ק תאריך לועזי, עדיף לכתוב את שמות החודשים, כגון ינואר, ולא 1, כי החודש הראשון הוא ניסן, וגם מן הראוי להוסיף "למנינם", אבל בארץ ישראל, מה לנו ולצרה הזאת, לכתוב תאריך של הגויים, ובפרט בכתובת אגרות שלומים, הלא אנחנו עם ישראל לבדד ישכון, והלוח היהודי הוא הלוח הטוב והמדויק ביותר, ומה לנו לרעות בשדות זרים.

שיטת המקילים למנות החודשים לפי מנינם

אבל יש החולקים, וסוברים שאין שום איסור בכתובת תאריך לועזי, שכן הזכרת "שם אלהים אחרים", היא דווקא באלוהות ממש, משא"כ בספירת שנים, כיון שבספירה אין אנו אומרים בפועל את שם האיש, אין איסור בנקיבת המספר, ובגדר הזכרת אלהים אחרים, כתב בספר היראים (ע"ה) שהאיסור הוא דווקא בשם הניתן לאליל לשם אלוהות, אבל שם הדיוטות, אע"פ שעשו אותן אלוהות, מאחר שלא ניתן השם אלוהות, ואינו נשמע אלוהות ואדנות, מותר.

וכן מצינו לגדולי הפוסקים, שכשהיה צורך הזכירו במכתביהם התאריך הלועזי, ע' בב"י (או"ח סי' קי"ז ד"ה וכתב) בשם האבודרהם שכתב בענין ששים יום לתקופה שמתחילין לומר טל ומטר בחו"ל אם הוא בנובמבר או בדצמבר, ובשו"ת הרמ"א (סי' נ"א) כתב בשנת אלף ותקמ"ו בחודש דצמבר למספרם, וכן מוזכר תאריך הלועזי בעוד פוסקים. ובאמת בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תת"ל) כתב וז"ל אין אני רואה בזה

נדנד של איסור לכתוב תאריך לועזי, ומצינו גם בחז"ל שכתבו בשטרות לפי מנין היוונים עכ"ל, וצ"ע טובא שהעלים עין משו"ת מהר"ם שיק הנ"ל ושאר פוסקים, שהחמירו בזה לכתחלה.

כתב לועזי על מצבות

בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קצ"ד) כתב שבמקום שאין מדברים שם בלשון הקודש כלל, אולי יש להקל לכתוב את שם משפחתו בלע"ז על המצבה כדי שיוכלו למצוא את קברו, ואילו מרן הגריש"א זצ"ל אמר (ציוני הלכה – אבילות עמוד קל"ה), שאם במקום הזה יש עוד מצבות שכתוב עליהם בלע"ז, מותר לכתוב גם בלע"ז בחו"ל שיש שם הרבה כאלה.

קושיות האחרונים על חומרת המהר"ם שיק

בשו"ת אז נדברו (ח"יב סי' ל"ח) הביא ששאלו אותו, היאך החמיר המהר"ם שיק כ"כ, עד כדי כך שפסק שיש בזה איסור דאורייתא, דא"כ למה לא הוזכר איסור זה בשו"ע ופוסקים. ועוד הקשו, כיון שכל המו"מ בחו"ל הוא לפי הני תאריכים, בטלת רוב המו"מ. ועוד הקשו, שבכמה מקומות מוזכר שמות ע"ז שלהם, ואם אסור להזכירם, היאך מובאים הני שמות בש"ס. וענה לו שם, דאפילו אם נאמר שאין בזה לאו, אבל מצוה להזכיר לעצמו ולאחרים הזמן שנבראת שמים וארץ, וממילא נזכרים שיש בורא עולם, וגם להזכיר החדשים המקובלים לנו שהם זכר וחיזוק האמונה לגאולת מצרים ושאר הגאולות הקשור עם יצ"מ.

חידוש הבנין שלמה שהחיוב למנות החדשים הוא רק על ב"ד כשמקדשין החודש

בשו"ת בנין שלמה (סי' כ"ב) חידש, דגם לשיטת הרמב"ן, אין מצוה על כל אחד ואחד למנות את מנין החדשים מניסן, אלא כוונתו לומר שהוא פרט במצות קידוש החודש, דכאשר בית דין מקדשים את החודש, יש לקדשו לפי מנין החדשים מניסן ע"ש. ולפ"ז יישב למה הרמב"ן לא מנה מצוה זו במנין המצוות שלו. אבל תמה, שבשבת שאנו מברכין החודש, דהוי זכר לקידוש החודש, היו צריכים להזכיר המנין, וסיים דעכצ"ל שדעת הרמב"ן אינו מוסכם, מאחר דלא הוזכר בכל הפוסקים.

אבל במנחת אשר (פי' בא סי' י"ד) העיר, דלא מצינו בשום מקום, דכאשר ב"ד קידשו את החודש, התייחסו כלל לחודש מסויים, אלא אמרו "מקודש" בלבד (ורק בעיבור שנה מתייחסים לחודש אדר), ולכן חידש המנחת אשר, שמבואר מדברי רש"י והרמב"ן, דלשיטתם יש מצוה כללית למנות ניסן ראש חודשים, ולא רק בקידוש החדש, ולא כדברי הבנין שלמה.

חילוק המנחת אשר בין התאריך בהזמנות לשמחות ובין צ'קים

והמשיך שם ללמד זכות על מנהג רבים מבנ"י יראים ושלמים, שלא הקפידו בזה, והסביר דעיקר הגדר של מצוה זו, היא שיהיה ניסן בעדנו ראש חודשים, ונחשיבנה כראש, אבל אנחנו לא מצווים למנותה כראשון לכל ענין שימושי, והרי מצינו בכמה מקומות בדברי הנביאים, שהשתמשו בשמות החודשים, וכי עברו על רצון השי"ת שנזכור את יציאת מצרים על מנין החודשים, אלא י"ל דאין זה תלוי כלל בשימוש במנין המעשי, אלא במה שאנו מחליטים ומחשיבים את ניסן כחודש הראשון, ולפ"ז בדבר של חשיבות ויקר, כשאין הכרח להשתמש בחודש לועזי, כגון בהזמנות לשמחות, ולסעודות מצוה וכדומה, ראוי להשתמש רק במנין התורה, אבל בצק"ים וכדומה, אין קפידה בשימוש במנין הנכרים. עוד הוסיף, י"א שאם כותב מפורש שהוא למנינם או למספרם (עי' שו"ת צ"ץ אליעזר ח"ח סי' ח' סק"יב שפסק כן), אין בזה קפידא, כיון שהדגיש בלשונו דמנין זה טפל בעיניו ולא עיקר.

האם צריך להקפיד לכתוב מספר החודש במקום לכתוב את שמו

והנה, אם נאמר שיש מצוה למנות את החדשים לפי מספרם, כגון לכתוב "ניסן החודש הראשון" ו"אייר החודש השני", הדבר פלא שלא ראינו באף אחד מהפוסקים, שכתבו תשובות בתאריך כזה, אלא כתבו סתם בחודש ניסן או בחודש אייר, ועכצ"ל שאין שום מצוה למנות החדשים במניינם, אלא הכוונה במצות מנין החדשים היא, שאם בא לומר את החדשים לפי מספרם, אז צריך להזהר שלא לקבוע עליהם מנין אחר ממה שקבעה התורה, וכגון לומר שתשרי הוא החודש הראשון, וחשון הוא החודש השני, שאז נמצא שעקר המנין שקבעה התורה, להתחיל מחודש ניסן.

וע' בעין יעקב במגילה (ד.) בפירוש הכותב, שכתב מפורש דאסור לכתוב שם חודש העמים במספרים בשטרות ומכתבים, ועוברים בעשה "החדש הזה לכם ראשון הוא לחדשי השנה". וז"ל בכל עת שנחפוץ להזכירם במנין, כגון א' ב' ג', אנו חייבין לייחס אותו מנין לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ולא לפי מנין שנות העולם מתשרי עכ"ל. הרי מפורש שאם רוצה להזכיר החודש במנין, ולא בשמות החדשים, צריך להיות במנין לפמש"כ בתורה שהוא החודש הראשון.

כשיש צורך בדבר - האם עדיף לכתוב שם החודש הלועזי או מספר החודש

יש להסתפק היאך צריך לנהוג במקום שחייב לכתוב התאריך הלועזי - למשל מי שכותב צ'ק בחו"ל, שאינו יכול לכתוב תאריך יהודי שם. האם יכתוב את שם החודש, אע"פ שי"א שכל שמות החדשים הם שמות של ע"ז, או שמא עדיף לכתוב את מספר החדש למנינם, למשל 1,2,3, אבל אז אינו מונה החדשים לפי מש"כ בתורה "החודש הזה לכם ראש חדשים".

כתיבת מספר החודש הלועזי בשטרות וחוזים

כ' הגר"ש גנצפריד זצ"ל בפירושו לחם הפנים על הקיצור שו"ע (סי' ס"ב סק"א), שכעת בכל השטרות והחוזים ומכתבים, כותבים את החודש בלשון רוסיא, צריך לכתוב דווקא את שם החודש בשמו ממש, בלשון המדינה, אבל אסור להזכירו ברמז כמו שכותבין 8/8 והכוונה יום השמיני לחודש השמיני, שאפילו על חודש אייר שהוא חודש שמיני לראש השנה שלנו, אסור לנו לקרותו חודש שמיני, כי מנין החדשים אנו מצווין למנותן על יציאת מצרים, ולא על סדר שנה, כמש"כ הרמב"ן ז"ל (פי' בא) וכמבואר בגט פשוט (סי' קכ"ז). וע"ע בשו"ת באר משה (ח"ח סוסי" י"ח) ושו"ת משנת שכיר (ח"א סי' ק"כ) שג"כ פסקו כן.

כתיבת תאריך לועזי בהזמנות

מרן הגרשז"א זצ"ל פסק, שאם יש צורך להשתמש בתאריך לועזי, לגבי ציון החודש, צריך לפרט החודש בשמו הלועזי, כגון ינואר, פברואר, ולא לצייןו במספרו. ואילו לגבי השנה, אפשר לציין מספר השנה כגון 2024 ואין לחשוש (שלמי שמחה עמוד תרפ"ז). אבל במקום אחר (הליכות שלמה - פורים פ"ט הערה 73) מובא בשמו, שהיה נזהר בכתיבת צ'קים, לכתוב התאריך ע"פ מנינו ולא ע"פ מנין הגויים, ובדלית ברירה כשכותב ע"פ מנינם, א"צ להזהר לכתוב חדשים בשמותם, ורשאי לכתוב גם מנין החודש (וצ"ע ממש"כ לעיל, שאמר שלא לכתוב החודש במספרו, אא"כ כוונתו לחלק היכא דא"א בענין אחר).

אבל מרן הקה"י זצ"ל (ארחות רבינו ח"ה עמוד ח') אמר בענין כתיבת התאריך הנוצרי, שאסור להזכיר תאריך השנים שלהם, אבל שמות החודש שלהם מותר להזכיר, והוסיף שמניעת הזכרת השנים שלהם נראה, שזה מנהג חסידות, אבל אינו יודע אם מעיקר הדין אסור, דהא בכל ספרי קודש הדפיסו השנה הנוצרית, וכן אחרים כותבים ולא נזהרים, ובכל זאת אמר שלא לכתוב את תאריך השנה שלהם, ודעתו ג"כ נטה לאסור להזכיר בקיצור רק את מספרי היחידות בלבד, כגון לדוגמא 73 בלי 19 (וע"ע דרך שיחה ח"ב עמוד תע"ד).

הזמין תפילין או מזוזות אצל סופר שכותב התאריך הלועזי

מסופר על הצדיק ברוך בנימין רוטשילד ז"ל, שהזמין תפילין ומזוזות אצל סופר מומחה. כאשר הסופר גמר לכותבן, שלח לו מכתב שגמר לכתוב אותם, אבל התאריך שכתב במכתב היה תאריך לועזי. ר' בנימין התקצף מאד, ושלח לו "בשלמא אני אין לי ברירה, שאני עובד עם השלטונות, ולכן אני אנוס לכתוב תאריך לועזי, אבל אתה למה לך לרעות בשדות זרים, ולמה לא לכתוב את התאריך היהודי", ושלח לו את כספו עבור התפילין והמזוזות, ואמר לו "תשאיר גם את התפילין והמזוזות אצלך, איני רוצה להשתמש בהם". לאור כל הנ"ל בענין כתיבת תאריך לועזי, ולאור המעשה הנ"ל, מו"ר הגר"י זילברשטיין שליט"א כתב (חשוקי חמד סנהדרין סי' ג): שיש לבדוק אחר הסופר, ואם נתברר שהוא קל דעת, אפשר לבטל את המקח.

- א. לכתחילה יש לכתוב התאריך לפי החודשים ניסן אייר וכו', ולא לכתוב לפי החודש הלועזי, ומ"מ אם יש צורך בדבר, כגון בחו"ל, או אפילו בא"י כשאין אפשרות אחרת, יש להקפיד לכתחילה לכתוב שם החודש הלועזי בשמו כגון ינואר ופברואר, ולא לכתוב מספר החודש בשנה (פירוש – לא לכתוב 1 במקום ינואר, 2 במקום פברואר).
- ב. גם אם יש מצוה לומר שניסן הוא החודש הראשון, א"צ לכתוב "יום זה לחודש ניסן שהוא החודש הראשון", דכל הפוסקים שתחמו על תשובותיהם, לא כתבו כן.
- ג. רבינו החת"ס זצ"ל הקפיד מאוד שלא לכתוב השנה הלועזי, ולכן כשיש צורך לכותבו, במקום לכתוב 2024, יש להעדיף לכתוב '24 למניינם.
- ד. אם כתוב תאריך לועזי על המצבה, המהר"ם שיק החמיר מאוד בזה, ופסק שצריך לסלק המצבה, או לכל הפחות לכסות התאריך הזה בטיט.